

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ/ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

Πτυχιακή Εργασία

της φοιτήτριας Όλγας Ναστούλη

Επιβλέπων: Ομότ. Καθηγητής: κ. Χρ.Τσουραμάνης

Μεσολόγγι 2017

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	4
α. Ορισμοί.....	4
β. Οι εξελίξεις στο προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα και η Ελλάδα.....	10
γ. Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας στους μετανάστες κατά την υποδοχή τους στην Ελλάδα	14
2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	18
α. Το προσφυγικό πρόβλημα και οι Έλληνες.....	18
β. Περιστατικά ρατσιστικής βίας.....	21
γ. Επιθέσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση του προσφυγικού.....	25
3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	29
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	36
ΠΗΓΕΣ.....	37

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία χρόνια η χώρα μας αποτελεί πύλη εισόδου για πρόσφυγες και μετανάστες, οι οποίοι φτάνουν κατά χιλιάδες προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Κύριοι λόγοι που τους ωθούν στη λήψη μιας τέτοιας απόφασης είναι οι οικονομικοί, οι θρησκευτικοί, οι πολιτικές πεποιθήσεις καθώς και οι πολεμικές συγκρούσεις που μπορεί να επικρατούν στη χώρα προέλευσης.

Επέλεξα να ασχοληθώ με το μεταναστευτικό ζήτημα διότι είναι κάτι που συμβαίνει γύρω μας και μας επηρεάζει άμεσα. Μέσω της παρούσας πτυχιακής εργασίας επιθυμώ να παρουσιάσω γεγονότα που σχετίζονται με το μεταναστευτικό ζήτημα, όπως είναι οι ρατσιστικές επιθέσεις που γίνονται κατά καιρούς ενάντια στους μετανάστες από εγκληματικές οργανώσεις καθώς επίσης και τη στάση των Ελλήνων πολιτών απέναντι στο μεταναστευτικό.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρατίθενται ορισμοί που χαρακτηρίζουν το μεταναστευτικό ζήτημα, που σκοπό έχουν να βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόησή του. Στη συνέχεια αναφέρονται οι εξελίξεις στο προσφυγικό ζήτημα αλλά και η στάση που διατηρεί η χώρα μας απέναντι σε όλο αυτό και τέλος γίνεται αναφορά στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας που θα πρέπει να λαμβάνουν πρόσφυγες και μετανάστες κατά την άφιξή τους στην Ελλάδα, τόσο για θεραπεία και πρόληψη ασθενειών όσο και για τη διατήρηση της δημόσιας υγείας.

Το δεύτερο μέρος αφορά κατά κύριο λόγο έρευνες που έχουν γίνει για την καταγραφή ρατσιστικών επιθέσεων ενάντια σε πρόσφυγες και μετανάστες, η παράθεση των οποίων έγινε με σκοπό τη γνωστοποίηση τέτοιου είδους επιθέσεων και κατ' επέκταση την ευαισθητοποίηση των πολιτών για να αρχίσει να αλλάζει η κατάσταση αυτή.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος παρουσιάζονται τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί το προσφυγικό ζήτημα, που αφορούν κατά κύριο λόγο στην ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία ως ισότιμα μέλη αυτής.

1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

α. Ορισμοί

Το μεταναστευτικό ζήτημα ένα είναι πολυδιάστατο, πολυεπίπεδο και πολυσυζητημένο κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο στις μέρες μας οξύνεται και γίνεται αντικείμενο καθημερινού ενδιαφέροντος. Η πολυπλοκότητά του οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές της εξέλιξης του ανθρώπου και της κοινωνίας και συνεπώς αφορά πολλούς τομείς, όπως αυτόν της πολιτικής, της οικονομίας, της κοινωνιολογίας και του πολιτισμού.

Έτσι η μετανάστευση ως φαινόμενο διαφοροποιείται από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή, αφού σχετίζεται τόσο με τους εκάστοτε κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες, την ιδιαιτερότητα κάθε περιοχής, καθώς και με τα προσωπικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μετακινούνται. Ωστόσο κάνοντας λόγο για πληθυσμιακές μετακινήσεις, είναι αναγκαία η διασαφήνιση ορισμένων βασικών εννοιών, οι οποίες χαρακτηρίζουν το μεταναστευτικό ζήτημα, καθώς αυτό θα βοηθήσει στην καλύτερη ερμηνεία και κατανόησή του.

Παρακάτω θα αναλύσουμε τις έννοιες¹ αυτές, ξεκινώντας από την ίδια τη μετανάστευση.

Μετανάστευση: Η μετανάστευση, τόσο κατά τις κοινωνικές επιστήμες όσο και κατά το Διεθνές Δίκαιο, είναι η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή κοινωνικής ομάδας, δηλαδή η εκούσια ή ακούσια μετακίνηση ανθρώπων σε μια χώρα της οποίας δεν έχουν την ιθαγένεια, προκειμένου να εγκατασταθούν εκεί, προς αναζήτηση νέων ευκαιριών καθώς και καλύτερων και ασφαλέστερων συνθηκών διαβίωσης.

¹ <https://www.frapress.gr/2016/03/metanasteutiko-zhthma-aposafinisi-vasikwn-ennoiwn/>

Οι λόγοι που γεννούν το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ποικίλοι, και εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν κατά τη δεδομένη κάθε φορά χρονική περίοδο στους τόπους της προγενέστερης διαμονής. Ο κυριότερος λόγος της μετανάστευσης είναι η αναζήτηση εργασίας και η οικογενειακή επανένωση.

Άλλοι λόγοι που οδηγούν κάποια άτομα στην εγκατάλειψη της χώρας τους είναι η εμπόλεμη κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα, καθώς επίσης και πολιτικοί, εθνικοί ή θρησκευτικοί λόγοι. Σε πολλές περιπτώσεις, η εγκατάλειψη της χώρας προέλευσης δεν είναι εκούσια, αλλά πραγματοποιείται μετά από άσκηση βίας και διώξεων, όπως για παράδειγμα στην ανταλλαγή πληθυσμών υπό την απειλή εθνοκάθαρσης.

Η μετανάστευση ανάλογα με τα αντίστοιχα κριτήρια διακρίνεται σε διάφορες κατηγορίες:

- **Εσωτερική ή εξωτερική/διεθνής** μετανάστευση είναι εκείνη που χαρακτηρίζεται με κριτήριο τη μεταναστευτική κίνηση μέσα στην επικράτεια του ίδιου κράτους ή από το ένα κράτος στο άλλο.
- **Εκούσια ή ακούσια** μετανάστευση έχουμε όταν η κίνηση είναι αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής του ατόμου και όχι μόνιμη ή προσωρινή, με κριτήριο τη διάρκεια παραμονής του μετανάστη στη χώρα υποδοχής.
- **Ατομική ή ομαδική** ονομάζεται η μετανάστευση όπου μεμονωμένα άτομα ή ομάδες εγκαταλείπουν τον τόπο τους και εγκαθίστανται σε κάποιον άλλο.

Μετανάστης: Με βάση τον ορισμό που δίνουν τα Ηνωμένα Έθνη², ως μετανάστης χαρακτηρίζεται το άτομο που βρίσκεται μακριά από τη χώρα που γεννήθηκε ή από τη χώρα που έχει την εθνικότητα ή υπηκοότητα της.

Μετανάστες λοιπόν, είναι οι άνθρωποι οι οποίοι εγκαταλείπουν την πατρίδα τους, είτε με τη θέλησή τους, για προσωπικούς λόγους, ή στην προσπάθεια ανεύρεσης εργασίας (οικονομικοί μετανάστες), νέων ευκαιριών και καλύτερων προοπτικών

² Διεθνής οργανισμός παγκόσμιας εμβέλειας μεταξύ των κρατών του κόσμου με σκοπό τη συνεργασία στο Διεθνές Δίκαιο, την ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και την πολιτική ισότητα.

διαβίωσης, είτε χωρίς τη θέλησή τους, όπου πρόκειται για τις μετακινήσεις προσφύγων, λόγω πολεμικών συγκρούσεων, φυσικών καταστροφών, διώξεων και άλλων λόγων.

Οι μετανάστες μπορεί να είναι:

- **Νόμιμοι:** είναι τα πρόσωπα που έχουν εισέλθει και παραμένουν νόμιμα στη χώρα, η παρουσία τους έχει καταγραφεί από τις αρμόδιες αρχές και είναι εφοδιασμένα με την απαιτούμενη άδεια παραμονής και εργασίας.
- **Παράνομοι:** είναι τα πρόσωπα τα οποία, είτε εξαρχής εισήλθαν στη χώρα χωρίς νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα, οπότε χαρακτηρίζονται ως “λαθρομετανάστες”, είτε εισήλθαν νόμιμα μεν, υπό κάποια ιδιότητα (τουρισμός, σπουδές, νόμιμη εργασία κλπ) αλλά στη συνέχεια παραμένουν στη χώρα παράνομα.

Πρόσφυγας: Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, είναι το πρόσωπο το οποίο για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, πολιτικούς, εθνικότητας ή συμμετοχής σε κάποια κοινωνική ομάδα ή λόγω εμπόλεμης κατάστασης της χώρας του, αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του, επειδή φοβάται ότι απειλείται με διωγμό ή κινδυνεύει η ζωή του. Για τους λόγους αυτούς και επειδή δεν μπορεί να επιστρέψει ασφαλώς στη πατρίδα του, δικαιούται άσυλο και διεθνή προστασία στη χώρα που καταφεύγει. Εδώ βρίσκεται η βασική διαφορά μεταξύ πρόσφυγα και οικονομικού μετανάστη.

Οι οικονομικοί μετανάστες έχουν, δηλαδή, τη δυνατότητα να επιστρέψουν στην πατρίδα τους όποτε το θελήσουν, σε αντίθεση με τους πρόσφυγες, που δεν μπορούν να επιστρέψουν μέχρι να αλλάξει εκεί η κατάσταση, έτσι ώστε να μπορούν να γυρίσουν και να είναι ασφαλείς.

Έτσι, οι πρόσφυγες προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης ³ του 1951, εθνικούς νόμους, ευρωπαϊκές και διεθνείς συμφωνίες, και δικαιούνται να ζητήσουν

³ Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων είναι το βασικό νομικό κείμενο που ορίζει ποιος είναι πρόσφυγας, τα δικαιώματά τους και τις νομικές υποχρεώσεις των κρατών.

άσυλο με βάση την Αρχή της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.⁴

Άλλες επιμέρους έννοιες που συναντάμε στα πλαίσια της συζήτησης για το μεταναστευτικό, στις οποίες αξίζει να αναφερθούμε είναι οι εξής:

Λαθρομετανάστης: είναι ο μετανάστης που εισέρχεται σε ξένη χώρα, συνήθως αναζητώντας εργασία, χωρίς ωστόσο να έχει άδεια παραμονής σε αυτή. Κατά συνέπεια, η λαθρομετανάστευση αποτελεί μια μη νόμιμη μορφή μετανάστευσης. Στο κεντρικό νομοθέτημα για τη μετανάστευση, που είναι ο Ν.3386/2005, ορίζονται συγκεκριμένα ποινικά αδικήματα, πράξεις δηλαδή που σύμφωνα με τη μεταναστευτική πολιτική της Ελλάδας είναι παράνομες και τιμωρούνται. Ωστόσο, πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν πως οι όροι “λαθρομετανάστης” και “λαθρομετανάστευση” προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των προσώπων στα οποία αναφέρονται.

Μετανάστης Δεύτερης Γενιάς: Ως μετανάστες δεύτερης γενιάς θεωρούνται τα παιδιά των μεταναστών (έχουν τουλάχιστον έναν γονιό αλλοδαπό), υπηκόων τρίτων χωρών που είτε γεννήθηκαν στην Ελλάδα, είτε έχουν μεταναστεύσει σε αυτή σε μικρή ηλικία, διαμένουν νόμιμα στη χώρα και έχουν ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Με άλλα λόγια πρόκειται για παιδιά που γεννιούνται από αλλοδαπούς γονείς σε μια χώρα. Τα σημαντικότερα ζητήματα που αφορούν τόσο τους μετανάστες δεύτερης γενιάς, όσο και τους γονείς τους, έχουν να κάνουν με προσπάθειες ένταξης τους στην ελληνική κοινωνία καθώς και διεκδίκησης ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών.

Διεθνής Προστασία: Σημαίνει ότι ένα άτομο απολαμβάνει προστασία από τη διεθνή κοινότητα ή ένα άλλο κράτος, επειδή η δική του χώρα δεν μπορεί ή αρνείται να τον

⁴ Διακήρυξη που υιοθετήθηκε από την απόφαση 217 Α (III) της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στις 10 Δεκεμβρίου 1948 περιγράφοντας την άποψή τους για τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

προστατεύσει, να του εξασφαλίσει, δηλαδή, τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά του. Σύμφωνα με τον νόμο, τη διεθνή προστασία συγκροτούν η χορήγηση ασύλου, και το καθεστώς επικουρικής προστασίας. Οι αιτούντες άσυλο είναι, κατά συνέπεια, όσοι θεωρούνται πρόσφυγες με βάση τις προϋποθέσεις του Καθεστώτος των Προσφύγων. Οι άνθρωποι αυτοί καταθέτουν αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της. Οι προϋποθέσεις χορήγησης ασύλου, διέπονται από τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

Το καθεστώς της επικουρικής προστασίας από την άλλη πλευρά, χορηγείται σε πρόσωπα που, ενώ δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του πρόσφυγα, κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής τους. Όσοι βρίσκονται υπό καθεστώς διεθνούς προστασίας, έχουν δικαίωμα παραμονής στη χώρα έως τρία χρόνια. Έχουν πρόσβαση στην παιδεία, στις υπηρεσίες υγείας, την αγορά εργασίας και την κοινωνική ασφάλιση. Το καθεστώς διεθνούς προστασίας μπορεί να ανακληθεί όταν οι συνθήκες στη χώρα καταγωγή αλλάξουν, και ο δικαιούχος διεθνούς προστασίας μπορεί να επιστρέψει εκεί με ασφάλεια.

Η Ελλάδα σήμερα αποτελεί χώρα προορισμού αλλά και πύλη εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων και μεταναστών, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, των πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων, αλλά και των πολεμικών συγκρούσεων άλλων χωρών (πχ Συρία). Καθημερινά, λοιπόν, καταφθάνουν υπήκοοι άλλων χωρών, με πρόθεση να παραμείνουν σε αυτή ή να συνεχίσουν την πορεία τους προς τις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης.

Επομένως, μεγάλης σημασίας κρίνεται η ύπαρξη μιας αξιόπιστης διαδικασίας χορήγησης ασύλου, ως μέρος ενός συνολικού συστήματος διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, που να εγγυάται τόσο την ασφάλεια του πρόσφυγα, όσο και της χώρας μας.

Έτσι, όσο μεγαλύτερη είναι η προσέλευση μεταναστών στην ελληνική επικράτεια, όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων ζητά να αποκτήσει και την ελληνική ιθαγένεια, κυρίως λόγω του ότι αυτοί έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στην Ελλάδα.

Ιθαγένεια: Ιθαγένεια ή υπηκοότητα ονομάζεται νομικά η ιδιότητα του πολίτη, για την ακρίβεια ο νομικός δεσμός του ατόμου με το κράτος στο οποίο ανήκει. Για το λόγο

αυτό, όσοι έχουν την ιθαγένεια ενός κράτους ονομάζονται ημεδαποί του κράτους αυτού, ενώ όσοι έχουν διαφορετική ή καμία ιθαγένεια ονομάζονται αλλοδαποί.

Κάθε άνθρωπος αποκτά ιθαγένεια τη στιγμή που γεννιέται, κατά κανόνα την ίδια με έναν από τους γονείς του (δίκαιο του αίματος) ή υπό προϋποθέσεις του τόπου γέννησής του (δίκαιο του εδάφους). Η ιθαγένεια αποκτάται υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας⁵, οι βασικότερες από τις οποίες είναι: αυτοδίκαια με τη γέννηση, αλλά και με δήλωση και αίτηση, λόγω γέννησης ή φοίτησης σε σχολείο στην Ελλάδα.

Επίσης, η ιθαγένεια αποκτάται με νόμιμη αναγνώριση ως τέκνο Έλληνα, με υιοθεσία, με κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις, με πολιτογράφηση, καθώς και σε προβλεπόμενες ειδικές περιπτώσεις. Κατά τη διάρκεια της ζωής του, κάποιος ενδέχεται να αποκτήσει νέα ιθαγένεια οικιοθελώς, με τα διαδικασία της πολιτογράφησης. Πρόκειται για μια ατομική διοικητική πράξη που απαιτεί, αφενός, τη βούληση του ατόμου να γίνει Έλληνας πολίτης και τη βούληση του ελληνικού κράτους να δεχτεί το συγκεκριμένο πρόσωπο ως πολίτη του.

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις του Ν.4332/2015, επανακαθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την κτήση ελληνικής ιθαγένειας. Μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι την ελληνική ιθαγένεια αποκτούν:

- Τέκνα αλλοδαπών που γεννιούνται στην Ελλάδα υπό την προϋπόθεση εγγραφής και φοίτησης σε σχολείο πρωτοβάθμιας και νόμιμης συνεχούς παραμονής ενός εκ των γονέων τους, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.
- Ανήλικοι αλλοδαποί που κατοικούν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα και έχουν ολοκληρώσει τη φοίτηση είτε εννέα, είτε έξι τάξεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Αλλοδαποί που κατοικούν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα και είναι απόφοιτοι ελληνικού ΑΕΙ ή ΤΕΙ, εφόσον διαθέτουν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ελληνικού σχολείου στην Ελλάδα.

⁵ https://el.wikisource.org/wiki/Κώδικας_ελληνικής_ιθαγένειας

Οι παραπάνω έννοιες, λοιπόν, διασαφηνίζουν το ευρύ πλαίσιο που καταλαμβάνει το μεταναστευτικό ζήτημα, η επίλυση του οποίου αποδεικνύεται μέρα με τη μέρα όλο και πιο δύσκολη, αλλά και πιο επιτακτική, τόσο για τους ίδιους τους πρόσφυγες, όσο και για τις χώρες υποδοχής τους. Σήμερα πλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται ιδιαίτερος απρόθυμη να επιλύσει το πρόβλημα αυτό, στην πρόκληση του οποίου έχει μερίδιο ευθύνης. Με την αδράνειά της επιτείνει το μαρτύριο των χιλιάδων ανθρώπων ψυχών, που οδεύουν σωρηδών προς τις χώρες της δύσης, αναζητώντας ένα καλύτερο αύριο, μακριά από την αθλιότητα του πολέμου και την εξαθλίωση της φτώχειας. Ιδιαίτερα μετά το κλείσιμο των συνόρων των Ευρωπαϊκών χωρών, μοναδικό αποτέλεσμα είναι ο εγκλωβισμός των χιλιάδων προσφύγων και μεταναστών στην Ελλάδα, που προσπαθούν να επιβιώσουν κάτω από απάνθρωπες συνθήκες. Τίθεται επομένως το ερώτημα αν θα βρεθεί λύση, προκειμένου να δοθεί ένα τέλος σε όλη αυτή την τραγωδία που συνιστά το μεταναστευτικό ζήτημα.

β. Οι εξελίξεις στο προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα και η Ελλάδα

Οι τελευταίες εξελίξεις⁶ στο προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα, δημιουργούν καθημερινά ένα όλο και πιο πιεστικό πλαίσιο, το οποίο η ελληνική κυβέρνηση αδυνατεί να παρακολουθήσει, πολύ δε περισσότερο να προλάβει ή/και να χρησιμοποιήσει για την προαγωγή των καλώς εννοουμένων ελληνικών και ευρωπαϊκών συμφερόντων.

Μεταξύ των πρόσφατων αυτών γεγονότων σημειώνουμε τα εξής:

α) Την αμείωτη διακίνηση προσφύγων και μεταναστών από τα τουρκικά παράλια προς τα ελληνικά νησιά και τις εκατόμβες θυμάτων στο Αιγαίο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, τις πρώτες 28 μέρες του 2016, 55.528 πρόσφυγες και μετανάστες κατάφεραν να περάσουν το Αιγαίο, ενώ 218 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στην προσπάθεια αυτή. Αυτοί προστίθενται στους 853.650 πρόσφυγες και μετανάστες που πέρασαν στην Ελλάδα

⁶ www.huffingtonpost.gr/kostas-tyrogiannis/-_3902_b_9129222.html

συνολικά το 2015 (το 2014 ήταν μόνο 72.632) ενώ 805 άνθρωποι, εξακριβωμένα, έχασαν τη ζωή τους στα νερά του Αιγαίου με ευθύνη των διακινητών και όσων τους υποστηρίζουν ή τους ανέχονται. Οι αριθμοί αυτοί αυξάνονται καθημερινά.

Παράλληλα, παρά το γεγονός ότι η προφανής λύση για την Ελλάδα είναι να επιμείνει στην επανεισδοχή των οικονομικών μεταναστών από την Τουρκία (ένα μέτρο που μπορεί να σταματήσει τη μεταναστευτική και προσφυγική ροή), ο τρόπος που το επιδιώκει είναι προφανώς αναποτελεσματικός: από την αρχή του 2016, μόνο 123 οικονομικοί μετανάστες έγιναν δεκτοί από την Τουρκία, σύμφωνα με δηλώσεις του κ. Μουζάλα.

β) Την αλλαγή της στάσης της Γερμανίας στο προσφυγικό ζήτημα

Λίγους μήνες μετά το μήνυμα της καγκελαρίου Μέρκελ, ότι η Γερμανία είναι έτοιμη να ενσωματώσει τους πρόσφυγες που θα φτάσουν στο έδαφός της, η στάση της έχει αλλάξει και ζητάει πλέον την με κάθε τρόπο μείωση των εισερχόμενων ροών.

Κομβικό σημείο αυτής της μεταστροφής αποτέλεσαν τα γεγονότα της Κολωνίας, όπου την παραμονή της Πρωτοχρονιάς του 2016, περισσότερες από 500 Γερμανίδες δέχτηκαν οργανωμένες επιθέσεις σεξουαλικής παρενόχλησης, με την αστυνομία, τον Τύπο και τις τοπικές αρχές να προσπαθούν αρχικά να αποσιωπήσουν ή να υποβαθμίσουν τα γεγονότα. Αποδείχτηκε τελικά ότι την ίδια μέρα, παρόμοια οργανωμένα επεισόδια συνέβησαν και σε άλλες πόλεις της Γερμανίας, καθώς και στη Σουηδία, αυξάνοντας έτσι το κλίμα δυσπιστίας σε βάρος προσφύγων και μεταναστών. Το γεγονός ότι στις 13 Μαρτίου γίνονται εκλογές σε τρία γερμανικά κρατίδια, ασφαλώς συμβάλει καθοριστικά στην αλλαγή πολιτικής της Γερμανίας, ειδικά αν υπολογιστεί ότι η χώρα αυτή ανέλαβε το μεγαλύτερο μέρος του βάρους της υποδοχής των προσφύγων, υποδεχόμενη συνολικά πάνω από 1.000.000 πρόσφυγες το 2015.

γ) Τη σκλήρυνση της στάσης των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών

Εκτός από μερικές “σκληρές” ανατολικές χώρες που κατηγορούνταν για “διακριτική μεταχείριση” σε βάρος προσφύγων και μεταναστών, οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες τείνουν πλέον να ακολουθήσουν παρόμοια πολιτική.

Δηλώσεις, όπως αυτές του Πρωθυπουργού Κάμερον στην Αγγλία για περιορισμούς στην επανένωση οικογενειών προσφύγων σε περίπτωση ελλιπούς γνώσης της

αγγλικής γλώσσας, μέτρα όπως η κατάσχεση τιμαλφών των εισερχομένων προσφύγων στη Δανία, Ελβετία και μελλοντικά στη Γερμανία, ανέγερση τειχών στα σύνορα χωρών όπως της Ουγγαρίας, Κροατίας, Σλοβενίας, Αυστρίας και ΠΓΔΜ⁷, προσπαθούν να αποτρέψουν την είσοδο μεταναστών και προσφύγων σε αυτές και οδηγούν τις ροές σε “μποτιλιάρισμα”, που τελικά μεταφέρεται στην Ελλάδα.

Ειδικά για τα Σκόπια, σημειώνουμε ότι απαγορεύουν την είσοδο σε όσους πρόσφυγες δεν είναι από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ, κλείνει κατά διαστήματα τα σύνορα με τη χώρα μας και προειδοποιούν ότι εάν οι άλλες Ευρωπαϊκές χώρες μειώσουν τις προσφυγικές ροές, θα λάβουν τα ανάλογα μέτρα.

Οι θέσεις πολλών ηγετών Ευρωπαϊκών χωρών, όπως της Ουγγαρίας, της Σλοβακίας και της Πολωνίας, ότι αρνούνται να δεχτούν μουσουλμάνους πρόσφυγες, αντιτίθεται στη Συνθήκη της Γενεύης του 1951, περί μη διάκρισης των ανθρώπων με βάση τη θρησκεία, ενώ άλλες χώρες, όπως η Αυστρία και η Σουηδία υπονομεύουν ευθέως τη Συνθήκη Σέγκεν ⁸ με τις πρόσφατες αποφάσεις τους που βάζουν φραγμό στον αριθμό των προσφύγων που θα δεχτούν. Βέβαια, η Αυστρία υποχρεώνεται σε αυτή την κίνηση, λόγω των διασυνοριακών ελέγχων που αποφάσισε η Γερμανία στα σύνορά της με την Αυστρία (ίσχυαν μέχρι τις 12.05.2016), ενώ στη Σουηδία ο αριθμός αιτήσεων ασύλου έχει αυξηθεί δραματικά.

Τα παραπάνω έχουν επιπτώσεις στη μη εφαρμογή των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μετεγκατάσταση 160.000 προσφύγων σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες εντός διετίας, αφού συνολικά μόνο 414 πρόσφυγες έχουν μετεγκατασταθεί μέχρι σήμερα. Εμμέσως η Γερμανία αποδέχεται αυτή τη συμπεριφορά, ενώ ορισμένες χώρες, όπως η Ουγγαρία, δηλώνουν ότι προτίθενται να καταφύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για το θέμα των ποσοστάσεων των προσφύγων.

⁷ Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

⁸ Η Συμφωνία που υπεγράφη στις 14 Ιουνίου 1985 στην κωμόπολη Σέγκεν του Λουξεμβούργου ανάμεσα σε πέντε κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Βέλγιο, Γερμανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) και είχε ως στόχο την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, την καθιέρωση της ελεύθερης κυκλοφορίας για όλα τα πρόσωπα, υπηκόους των κρατών που υπέγραψαν τη Συμφωνία, καθώς και την αστυνομική και δικαστική συνεργασία.

Με δυο λόγια, η Ελλάδα βρίσκεται για μια ακόμη φορά ένα βήμα πίσω. Πλέον, σχεδόν κανείς στην Ευρώπη δεν επιθυμεί να φιλοξενήσει τους πρόσφυγες, ειδικά όταν καταφθάνουν με αυτούς τους ρυθμούς, πολύ περισσότερο δε, τους οικονομικούς μετανάστες και ζητείται η κατάλληλη νομική και διαδικαστική φόρμουλα, που θα επιτρέψει την τήρηση των προσχημάτων, σε βάρος του πιο αδύναμου ή του λιγότερο πειστικού.

δ) Την καθυστέρηση υλοποίησης των μέτρων που υποσχέθηκε να λάβει η Ελλάδα

Στο άτυπο Συμβούλιο Κορυφής της 23.09.2015, μεταξύ άλλων, αποφασίστηκε η υλοποίηση Κέντρων ταυτοποίησης, καταγραφής και λήψης δακτυλικού αποτυπώματος (hotspots⁹), ενώ η Καγκελάριος Μέρκελ κατά την αντίστοιχη ομιλία της επεσήμανε ότι η λειτουργία των κέντρων αυτών είναι προϋπόθεση για την εφαρμογή της μετεγκατάστασης των προσφύγων.

Στις 10-13 Νοεμβρίου 2016, έγινε αιφνιδιαστική επίσκεψη εμπειρογνομόνων στα νησιά του Αιγαίου, όπου διαπιστώθηκαν σοβαρές ελλείψεις και σοβαρές υποχρεώσεις που μένουν παραμελημένες από την Ελληνική πλευρά. Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, η Έκθεση αυτή ήταν από τότε γνωστή στην Ελληνική πλευρά, χωρίς όμως να ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα, με αποτέλεσμα να ενεργοποιηθεί ένας μηχανισμός που μπορεί να καταλήξει στην αναστολή της ισχύος της Συνθήκης Σέγκεν για την Ελλάδα. Φαίνεται πολύ πιθανό η Ελλάδα να μην έχει συνειδητοποιήσει το παιχνίδι που παίζεται και τη σημασία της άμεσης ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις της. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου η Ελλάδα να μπορεί να πιέζει τα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την κατεύθυνση της επανεισδοχής των οικονομικών μεταναστών στην Τουρκία, θα πρέπει να είναι η ίδια συνεπής στις υποχρεώσεις της.

Με βάση τα παραπάνω, κρίνεται αναγκαίο να ενισχυθεί η ομάδα διαχείρισης των hotspots με ανθρώπους που θα συμβάλουν ουσιαστικά στην επίτευξη του προσδοκώμενου αποτελέσματος. Παράλληλα, τόσο η Κυβέρνηση, όσο και η Αντιπολίτευση, θα πρέπει να αναδείξουν την αρνητική στάση της τουρκικής πλευράς, καταγγέλλοντας όσους υποστηρίζουν τα συμφέροντα της Τουρκίας, αντί να

⁹ Χώροι που φτιάχνονται από τα κράτη υποδοχής προσφύγων για την καταγραφή και την διαλογή τους. Πρόκειται δηλαδή για χώρους όπου ελέγχεται κατά πόσο κάποιος είναι πρόσφυγας, μετανάστης, ή λαθρομετανάστης.

υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και την ίδια την προοπτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αντικειμενικά, η μόνη λύση είναι να καταστεί σαφές από την Ευρωπαϊκή Ένωση στην Τουρκία ότι η μη δίωξη των παράνομων κυκλωμάτων διακίνησης (που διαπλέκονται με τις αρχές), η μη αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων της και η μη επανεισδοχή εκ μέρους της του συνόλου των οικονομικών μεταναστών (τα μόνα μέσα που μπορούν να αποτρέψουν τις μεταναστευτικές ροές), θεωρούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως μη τήρηση εκ μέρους της Τουρκίας της σχετικής Συμφωνίας, η οποία δεν δικαιούται πλέον των αντίστοιχων ωφελημάτων που προβλέπει η Συμφωνία.

γ. Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας στους μετανάστες κατά την υποδοχή τους στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Frontex,¹⁰ της αρμόδιας υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας των εξωτερικών της συνόρων, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που έφτασαν στην Ελλάδα το 2015 ανήλθαν στους 880.000. Η σημαντική αύξηση στην εισροή τους επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών¹¹ για τους πρόσφυγες, σύμφωνα με τα οποία οι αφίξεις στην Ελλάδα, τον Ιανουάριο του 2016 ήταν 40 φορές υψηλότερες σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του προηγούμενου έτους. Οι περισσότεροι από αυτούς προέρχονται από τη Συρία, ενώ ακολουθούν οι μετανάστες από το Αφγανιστάν και το Ιράκ. Η υψηλή εισροή μεταναστών και προσφύγων στα ελληνικά νησιά, οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσής τους, καθώς και τα επιδημιολογικά δεδομένα των κρατών προέλευσης, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη προάσπισης της δημόσιας υγείας και διαμόρφωσης αποτελεσματικών στρατηγικών παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας κατά την είσοδο των μεταναστών στη

¹⁰ Frontex: Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ιδρύθηκε το 2004 για να διαχειριστεί τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών συνοριοφυλάκων για την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της.

¹¹ (αγγλ. *Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR*) είναι η Υπηρεσία του ΟΗΕ που παρέχει βοήθεια και προστασία στους πρόσφυγες. Ιδρύθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 1950 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και άρχισε να λειτουργεί το 1951. Έχει έδρα την Γενεύη της Ελβετίας.

χώρα. Σύμφωνα με τα άρθρα 2, 5 και 21 του Συντάγματος της Ελλάδας, η προστασία της αξίας και της ζωής του ανθρώπου, ανεξαρτήτως φυλής και εθνικότητας, είναι πρωταρχικής σημασίας για την πολιτεία. Με το νόμο 4386/2016 επαναδιατυπώθηκε η ισότιμη με εκείνη των Ελλήνων παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας προς τους πρόσφυγες, και παρέχεται δωρεάν στους ασθενέστερους από αυτούς. Αντίθετα, για τους μετανάστες, που δεν διαθέτουν τα νόμιμα έγγραφα παραμονής στην Ελλάδα, προβλέπεται η δωρεάν φροντίδα υγείας μόνο για επείγοντα περιστατικά, ενώ από το 2013 θεσμοθετήθηκε το δικαίωμα παροχής ιατρικής φροντίδας κατά την είσοδό τους στα Κέντρα Υποδοχής. Στην Ελλάδα, οι βασικοί στόχοι της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας¹², που είναι η πρόληψη, η προαγωγή της υγείας του ατόμου και ο οικογενειακός προγραμματισμός, παρέχονται κυρίως από τα κέντρα υγείας και τα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων. Ωστόσο, οι ελλείψεις στο νοσηλευτικό προσωπικό, οι μειώσεις των δημοσίων δαπανών για την υγεία και η αυξημένη ζήτηση δημοσίων υπηρεσιών υγείας από τους πολίτες, λόγω της μείωσης του εισοδήματός τους, δυσχεραίνουν την αποτελεσματική παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας από τις δομές του εθνικού συστήματος υγείας (ΕΣΥ). Επίσης, οι διαχρονικές ελλείψεις στις υποδομές και στην ενημέρωση του προσωπικού του ΕΣΥ για τα ιδιαίτερα δικαιώματα κάθε κατηγορίας αλλοδαπών, σε συνδυασμό με τη δυσκολία επικοινωνίας, λόγω απουσίας διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών, δημιουργούν προβλήματα στην πρόσβαση των μεταναστών στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας. Η παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας από μη κρατικές δομές, όπως είναι τα πολυϊατρεία και οι κινητές μονάδες των ΜΚΟ¹³, η οποία βασίζεται στον σωστό σχεδιασμό και στη συνεργασία με τις δημόσιες μονάδες υγείας, ενδέχεται να έχει θετική συνεισφορά στην άμβλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από την αύξηση της εισροής των μεταναστών, τη δυσκολία πρόσβασής τους στις υπάρχουσες δημόσιες δομές, καθώς και από την έλλειψη χρηματοδότησης του ΕΣΥ.

Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού των προσφύγων και των μεταναστών εμφανίζει λοιμώδη νοσήματα, τα οποία είναι απόρροια του μακρινού ταξιδιού και του χαμηλού βιοτικού επιπέδου των χωρών προέλευσής τους. Η διαπίστωση του αυξημένου

¹²Σ. Τερζούδης, Π. Μπογιατζίδης, Π. Κωσταγιόλας, *Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας στους μετανάστες κατά την υποδοχή τους στην Ελλάδα*, Ειδικό Άρθρο www.mednet.gr/archives

¹³ Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ποσοστού εκδήλωσης νοσημάτων μεταξύ των μεταναστών, καθιστά επιτακτική την ανάγκη καθολικής και ισότιμης παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, η οποία συμβάλει στη διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου στην υγεία και στις επαρκείς συνθήκες διαβίωσης, όπως ορίζει η Οικουμενική Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών του 1948, για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι μετανάστες, εξαιτίας των αντίξοων συνθηκών διαβίωσης, είναι περισσότερο ευπαθείς σε λοιμώδεις νόσους, όπως η ηπατίτιδα, και εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά αυτών των ασθενειών, σε σχέση με τους μόνιμους κατοίκους της Ελλάδας. Για παράδειγμα, τα ποσοστά λοιμώξεων από τον ιό HBV είναι σημαντικά υψηλότερα στους μετανάστες που διαμένουν στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες συγκριτικά με εκείνα του συνολικού πληθυσμού. Επίσης, το 2013 εμφανίστηκαν πολυάριθμα κρούσματα πολιομυελίτιδας στη Συρία και γι' αυτό το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νοσημάτων προειδοποίησε τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον κίνδυνο μετάδοσης της νόσου στην Ευρώπη. Εξ' αιτίας του γεγονότος ότι η πλειονότητα των προσφύγων προέρχεται από τη Συρία, αλλά και το Αφγανιστάν, το οποίο είναι μια από τις δύο χώρες –σε παγκόσμιο επίπεδο- που παραμένει ενδημική στην πολιομυελίτιδα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), η παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε όλους τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, είναι απαραίτητη για την προάσπιση της δημόσιας υγείας στην Ελλάδα.

Μεγάλο τμήμα των μεταναστών παρουσιάζει αυξημένα επίπεδα άγχους και κατάθλιψης λόγω της αλλαγής κοινωνικού περιβάλλοντος και της πολιτισμικής διαφοράς μεταξύ χώρας προέλευσης και χώρας υποδοχής. Επίσης, η υγεία ενός ποσοστού των προσφύγων επιβαρύνεται με ψυχικά νοσήματα, εξ' αιτίας των προσωπικών βιωμάτων του πολέμου και των βίαιων συγκρούσεων. Η παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών ψυχικής υγείας προς τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, βελτιώνει την αυτοεκτίμησή τους, και αποτρέπει τη δημιουργία μειονεκτικών ομάδων στην κοινωνία. Κατά συνέπεια, η παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, μέσω της προστασίας της δημόσιας υγείας και της αποφυγής περιθωριοποίησης των μεταναστών, συμβάλει στην ελάττωση των αντιδράσεων των κατοίκων στις περιοχές εγκατάστασής τους και στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Σύμφωνα με τις αναλύσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η συμμετοχή των μεταναστών στο δημοσιονομικό ισοζύγιο των κρατών εισδοχής, παρουσιάζει θετικό πρόσημο, επειδή το κόστος των κοινωνικών παροχών που απολαμβάνουν είναι συνήθως πολύ μικρότερο σε σχέση με τις καταβολές τους στο φορολογικό και στο ασφαλιστικό σύστημα. Η άμβλυνση των ανισοτήτων και η ισόρροπη δυνατότητα πρόσβασης στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας των μεταναστών και των γηγενών κατοίκων μπορεί όχι μόνο να επηρεάσει θετικά τη βελτίωση της υγείας όλων των πολιτών του κράτους, αλλά και να θέσει τις βάσεις για την αύξηση της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση την οικονομική μεγέθυνση.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των προσφύγων επιθυμεί τη μετακίνησή του σε κράτη με υψηλότερο βιοτικό επίπεδο από αυτό της Ελλάδας. Το 2015, οι πρόσφυγες που αιτήθηκαν άσυλο στη Γερμανία ήταν 441.800 σε σύνολο 1.255.640 αιτήσεων σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η κινητικότητα του πληθυσμού απαιτεί στενή συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της υγείας. Η καταγραφή των ασθενειών και η καταγραφή ιατρικών δεδομένων κατά την παροχή της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, συμβάλλει στην προετοιμασία των νέων κρατών άφιξης μεταναστών, στην εφαρμογή ενιαίων στρατηγικών υγείας, καθώς και στην καλύτερη κατανομή των πόρων που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης.

2. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

α. Το προσφυγικό πρόβλημα και οι Έλληνες

Από τις αρχές του 2015 σχεδόν ένα εκατομμύριο άνθρωποι έχουν περάσει από τις ακτές της Τουρκίας σε κάποιο από τα ελληνικά νησιά, προσπαθώντας να φτάσουν σε μια από τις πλούσιες χώρες της βόρειας Ευρώπης. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη μαζική μετακίνηση πληθυσμού στην πρόσφατη ιστορία, και μια από τις σημαντικότερες ανθρωπιστικές κρίσεις που έχει αντιμετωπίσει η Ευρώπη μεταπολεμικά και συμβαίνει να περνά από τις ακτογραμμές της χώρας μας.

Τον Ιανουάριο του 2016, η εταιρία δημοσκοπήσεων Public Issue, υλοποίησε μια έρευνα ¹⁴κοινής γνώμης, σε δείγμα 1220 ατόμων από όλη την Ελλάδα, για το πώς αντιμετωπίζουν οι Έλληνες αυτή την πρωτοφανή κρίση, τι εικόνα έχουν για το πρόβλημα, το μέγεθος και τις αιτίες αυτού, τα βασικά συμπεράσματα της οποίας συνοψίζονται παρακάτω:

- 1) Οι Έλληνες πολίτες υποεκτιμούν το μέγεθος των προσφυγικών ροών ενώ οι γνώσεις τους για τις επιμέρους πτυχές του προβλήματος εμφανίζονται περιορισμένες.

Σήμερα μόνο ένας στους πέντε Έλληνες μοιάζει να έχει ακριβή εικόνα για το μέγεθος του προσφυγικού προβλήματος. Το 2015, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, έφτασαν στα ελληνικά νησιά 856.723 πρόσφυγες. Ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να υπολογίσουν πόσοι πρόσφυγες έφτασαν στη χώρα μας, κατά τη γνώμη τους. Περίπου το 20% απάντησε σωστά, δηλαδή από 700.000 μέχρι 1 εκατομμύριο, ενώ εκείνοι που υποεκτιμούν το πρόβλημα ανέρχονται στο 58%. Τέσσερις στους δέκα Έλληνες πιστεύουν πως η προσφυγική κρίση είναι ένα πρόβλημα προσωρινό, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης δεν έχει ξεκάθαρη γνώση για επιμέρους

¹⁴ (Θοδωρής Γεωργακόπουλος, *Το προσφυγικό πρόβλημα και οι Έλληνες, Μια Έρευνα*, www.dianeosis.org/2016/02/oi-ellines-kai-to-prosfigiko-provlima/)

παράγοντες του φαινομένου. Ένα 39% των ερωτηθέντων δεν αναγνωρίζει τον όρο “hotspot”, ενώ ένα 30% δεν γνωρίζει τι είναι η Frontex. Αντίθετα, το 83% των ερωτηθέντων γνωρίζει τη Συνθήκη Σέγκεν, και ένα 60% θεωρεί ότι η συμμετοχή της Ελλάδας σε αυτή είναι κάτι πολύ σημαντικό.

- 2) Οι Έλληνες είναι απογοητευμένοι από τη στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ δεν είναι ικανοποιημένοι ούτε από τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης στο πρόβλημα. Αντίθετα επιδοκιμάζουν έντονα τη στάση των κατοίκων των νησιών που υποδέχονται τους πρόσφυγες, τη δράση των ΜΚΟ, αλλά και τη δράση φορέων του κράτους- κυρίως του λιμενικού.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, οι μισοί Έλληνες πιστεύουν ότι για την προσφυγική κρίση φταίνε οι ξένες χώρες της Δύσης. Οι πολίτες δίνουν πολύ χαμηλό βαθμό στις προσπάθειες της κυβέρνησης για την αντιμετώπιση του προβλήματος, ενώ πιστεύουν καθολικά (σε ποσοστό 92%) ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν στηρίζει την Ελλάδα στη αντιμετώπιση του προβλήματος. Ένα εντυπωσιακό 84% πιστεύει ότι η είσοδος των προσφύγων “πρέπει να ελέγχεται από κοινού με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, παρ’ όλο που ένα 36% συμφωνεί πως αυτός ο έλεγχος σημαίνει “απώλεια εθνικής κυριαρχίας”. Οι μισοί πολίτες πιστεύουν ότι η διαδικασία ταυτοποίησης των προσφύγων πρέπει να γίνεται με τη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ένας στους δύο επίσης πιστεύει ότι η Ελλάδα πρέπει να ζητήσει “σημαντική οικονομική και τεχνική βοήθεια για την υποδοχή των προσφύγων”.

- 3) Σε σημαντικά ποσοστά, οι πολίτες εκφράζουν αισθήματα και απόψεις συμπάθειας και αλληλεγγύης απέναντι στους πρόσφυγες, που επιβεβαιώνονται σε μια σειρά από διαφορετικές ερωτήσεις της έρευνας. Για παράδειγμα, δεν επιθυμούν να κλείσουν τα σύνορα της χώρας για να αποκοπούν οι προσφυγικές ροές, ενώ παράλληλα επιθυμούν να παραμείνει η χώρα στη ζώνη της Συνθήκης Σέγκεν.

Ένα από τα πιο σημαντικά ευρήματα της έρευνας είναι η έντονα θετική άποψη που έχουν για τους πρόσφυγες οι ερωτηθέντες. Ένα 58% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι έχουν εκφράσει έμπρακτα την αλληλεγγύη τους στους πρόσφυγες, προσφέροντας τρόφιμα (39%), ρούχα (31%), χρηματική βοήθεια (10%) και βοηθώντας εθελοντικά (4%). Η Public Issue έκανε μια

προβολή του αποτελέσματος στο γενικό πληθυσμό και κατέληξε στο συμπέρασμα πως αν οι απαντήσεις είναι ειλικρινείς, περισσότεροι από 5.000.000 συμπολίτες μας βοήθησαν με κάποιο τρόπο τους πρόσφυγες, το προηγούμενο διάστημα. Αν ισχύει, πρόκειται για μια από τις μεγαλύτερες κινητοποιήσεις αλληλεγγύης στη σύγχρονη ιστορία του ελληνικού κράτους.

Και οι άλλες απαντήσεις του δείγματος υπογραμμίζουν αυτό το αποτέλεσμα. Ένα 67% των πολιτών εκδηλώνει θετικά συναισθήματα απέναντι στους πρόσφυγες, ένα 84% δηλώνει ότι τους συμπαθεί, το 66% έχει θετική εντύπωση για τη λέξη “άσυλο”, ένα 58% έχει θετική εντύπωση για τη λέξη “πολυπολιτισμική κοινωνία”, ενώ το 66% απαντά πως δεν επιθυμεί η Ελλάδα να κλείσει τα σύνορά της -και άρα να διακόψει τις προσφυγικές ροές- όπως κάνουν -ή προτίθενται να κάνουν- άλλες χώρες της Ευρώπης. Ένα 66% δε, συμφωνεί με την άποψη ότι οι “πρόσφυγες θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία, επειδή οι περισσότεροι είναι οικογενειάρχες και φιλήσυχοι άνθρωποι” κα το 61% με την άποψη ότι “θα μπορούσαν να κάνουν την Ελλάδα δεύτερη πατρίδα τους”.

Από την άλλη, ένα 53% των πολιτών θέλουν η χώρα να δεχτεί για εγκατάσταση λιγότερους από 10.000 πρόσφυγες (με το 17% να επιλέγει “κανένα”), αριθμό μικρότερο από αυτόν που έχει δεσμευτεί να φιλοξενήσει. Το 60% ωστόσο πιστεύει ότι οι πρόσφυγες που θα μείνουν θα πρέπει να μένουν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και όχι σε ειδικού καταυλισμούς, ενώ ένα 81% πιστεύει ότι πρέπει να τους δοθεί άδεια εργασίας.

- 4) Η ιδεολογική αυτοτοποθέτηση αποτελεί το σημαντικότερο διαχωριστικό παράγοντα στις απαντήσεις των πολιτών. Ωστόσο, η γενική συνισταμένη των απαντήσεων είναι σαφής με μόνο μειοψηφικά ποσοστά πολιτών που αυτοτοποθετούνται στο χώρο της δεξιάς να απαντούν με διαφορετικό τρόπο σε κάποιες από τις ερωτήσεις.

Οι απαντήσεις των πολιτών στις περισσότερες ερωτήσεις της έρευνας ήταν παρόμοιες για όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού, σε όλες τις ηλικίες και τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, είτε οι ερωτηθέντες είχαν προσφυγική καταγωγή είτε όχι, με μικρές διαφοροποιήσεις. Η σημαντικότερη διαφοροποίηση εμφανίστηκε με τη μορφή μιας κλιμάκωσης σχεδόν σε όλες τις απαντήσεις ανάλογα με την ιδεολογική αυτοτοποθέτηση. Για παράδειγμα, ένα 45% των δεξιών επιθυμεί το κλείσιμο των συνόρων και την παύση των προσφυγικών

ροών (έναντι 30% του γενικού πληθυσμού και 10% των αριστερών). Οι δεξιοί διχάζονται πλήρως στο που πρέπει να εγκατασταθούν οι πρόσφυγες που θα παραμείνουν στην Ελλάδα, με τους μισούς να επιθυμούν να μείνουν σε ειδικούς καταυλισμούς. Το αντίστοιχο ποσοστό σε αυτούς που αυτοπροσδιορίζονται ως αριστεροί είναι 21%. Οι δε δεξιοί είναι η μόνη πληθυσμιακή ομάδα που εκφράζει περισσότερες αρνητικές γνώμες σχετικά με την πολυτισμικότητα (45%) απ' ότι θετικές.

Οι διαφοροποιήσεις αυτές, ωστόσο, δεν αμβλύνουν τη γενική εικόνα, η οποία είναι μια εικόνα ανοχής, αλληλεγγύης και υπομονής, η εικόνα ενός πληθυσμού που αντιμετωπίζει το πρόβλημα με συμπάθεια, απογοητευμένου από τη στάση των κέντρων λήψης αποφάσεων –τόσο εγχώριων όσο και ξένων- που τον εκπροσωπούν, αλλά πρόθυμου να βοηθήσει και να συνεισφέρει, παρ' όλο που δεν έχει πολύ σαφή εικόνα του μεγέθους του προβλήματος.

β. Περιστατικά ρατσιστικής βίας

Το 2016 σηματοδεύτηκε από την Κοινή Δήλωση Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας¹⁵ της 18ης Μαρτίου. Η μεταστροφή του κλίματος της αλληλεγγύης είχε διαφανεί νωρίτερα με το κλείσιμο κάποιων τμημάτων του προσφυγικού διαδρόμου και την προοδευτική όξυνση του δημόσιου πολιτικού λόγου στην Ευρώπη σε σχέση με τη διαχείριση των προσφύγων. Οι όροι “μετανάστευση” και “μετανάστες”, αντί του όρου “πρόσφυγες”, είχαν ήδη αρχίσει να επανέρχονται στο λεξιλόγιο πολιτικών αρχηγών και άλλων φορέων που επηρεάζουν την κοινή γνώμη με διττό αρνητικό αποτέλεσμα: από τη μία πλευρά, άρχισε να καλλιεργείται η άποψη ότι όλοι οι εισερχόμενοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πλέον μετανάστες και άρα τα κράτη της Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπέχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με αυτές έναντι των προσφύγων. Παράλληλα, η άποψη αυτή ενίσχυσε την στρεβλωτική αντίληψη ότι τα κράτη δεν έχουν καμία υποχρέωση έναντι

¹⁵ Το Μάρτιο του 2016, οι ηγέτες της ΕΕ και της Τουρκίας έκαναν κοινή δήλωση για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης μετά τη μαζική εισροή μεταναστών στην ΕΕ. Από τις 20 Μαρτίου 2016, όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά θα επιστρέφονται στην Τουρκία εάν δεν ζητήσουν άσυλο ή εάν το αίτημά τους απορριφθεί. Για κάθε Σύριο που επιστρέφεται στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύριος θα επανεγκαθίσταται στην ΕΕ.

των παράτυπα εισερχομένων μεταναστών. Η θέση αυτή υποβαθμίζει μια σειρά δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις, ενώ ταυτόχρονα εντείνει την σχετική “απομόνωση” στην οποία βρέθηκαν οι νόμιμα διαμένοντες μετανάστες λόγω της μετατόπισης του ενδιαφέροντος της πολιτείας, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών, στη διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών. Σε κάθε περίπτωση, οι “ξένοι”, ολοένα και περισσότερο, μονοπωλούν συζητήσεις με αρνητικό περιεχόμενο, καθώς ορισμένοι ηγέτες της ΕΕ χρησιμοποιούν ακραία γλώσσα, ενώ κάποιοι άλλοι διαπραγματεύονται σκληρά ώστε να υποδεχτούν όσο το δυνατό λιγότερους πρόσφυγες. Το σήμα που δίνεται εν ολίγοις στις κοινωνίες είναι ότι πρόκειται για ένα τεράστιο πρόβλημα με αρνητικές συνέπειες. Η δημόσια συζήτηση για τη δημιουργία δομών “προσωρινής” φιλοξενίας στην Ελλάδα έδωσε το έναυσμα των πρώτων αντιδράσεων. Ενδεικτικά το περιστατικό με τις γουρουνοκεφαλές στο στρατόπεδο στη Σκύδρα, ο εμπρησμός αποθήκης με δωρεές και ανθρωπιστικό υλικό για τους πρόσφυγες στο Καστελόριζο, η γουρουνοκεφαλή στον προαύλιο χώρο του υπό ανέγερση Μουσείου Προσφυγικού Ελληνισμού στην Καβάλα, η “επιδρομή” σε πρώην στρατόπεδο στην Λάρισα προκειμένου να ξηλωθούν οι σκηνές που προορίζονταν για τους πρόσφυγες. Παράλληλα άρχισε να εντείνεται η ένταση στα νησιά, όπου χιλιάδες άνθρωποι συνειδητοποιούσαν σιγά σιγά ότι θα εγκλωβίζονταν, ενώ οι τοπικοί πληθυσμοί αντιλαμβάνονταν τις ελλείψεις στη διαχείριση του ζητήματος και τον αντίκτυπο στην καθημερινότητά τους και τον τουρισμό. Με την παρότρυνση ορισμένων ακραίων ατόμων με ξενοφοβικές πεποιθήσεις, κάθε έκτακτο γεγονός στους χώρους διαμονής των προσφύγων (λ.χ. ¹⁶κάθε αντίδραση από τους πρόσφυγες για τις συνθήκες διαβίωσής τους) γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από “θερμοκέφαλους” κατοίκους με αποτέλεσμα να αναζωπυρώνονται παλαιότερες ακραίες πρακτικές. Τα περιστατικά ρατσιστικής βίας στα νησιά αρχίζουν να φτάνουν στη δημοσιότητα, ενώ με την έλευση του φθινοπώρου και το τέλος της τουριστικής περιόδου, αν και η μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων δεν εγκρίνει τις ακρότητες, ενδυναμώνονται οι συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας κατοίκων κατά της διαμονής προσφύγων στη Σάμο και στη Χίο. Την ίδια περίοδο δημοσιεύονται περιστατικά κατά δημοσιογράφων οι οποίοι προπηλακίζονται στη Λέσβο και τη Χίο από ακραία στοιχεία κατά την κάλυψη του προσφυγικού. Οι αρχές επιδεικνύουν μια σχετική αμηχανία προκειμένου ενδεχομένως

¹⁶ Λόγου χάρι

να αποφύγουν την περαιτέρω κλιμάκωση. Κάποιες ωστόσο από τις τοπικές αρχές υιοθετούν διαφορετικό λόγο και μοιάζουν αρνητικές στο ενδεχόμενο να καταδικάσουν ανεπιφύλακτα ρατσιστικά περιστατικά.

Το Δίκτυο Καταγραφής Ρατσιστικής Βίας¹⁷, παρουσίασε την ετήσια έκθεση για το 2016, στην οποία αναλύονται τα ποσοτικά και ποιοτικά αποτελέσματα της καταγραφής περιστατικών ρατσιστικής βίας και εγκλημάτων μίσους από τις 37 οργανώσεις που συμμετέχουν στο Δίκτυο. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2016, το Δίκτυο κατέγραψε μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα 95 περιστατικά ρατσιστικής βίας με περισσότερα από 130 θύματα. Σε 31 περιστατικά στοχοποιήθηκαν μετανάστες ή πρόσφυγες λόγω εθνικής ή εθνοτικής προέλευσης, θρησκείας ή χρώματος και σε ένα (1) περιστατικό στοχοποιήθηκε το προσωπικό οργάνωσης και το κτίριο που προοριζόταν για την φιλοξενία προσφύγων. Καταγράφηκε επίσης ένα (1) περιστατικό κατά δημοσιογράφου που στοχοποιήθηκε λόγω της κάλυψης του προσφυγικού. Σε 5 περιστατικά στοχοποιήθηκαν ιεροί ή συμβολικοί χώροι και η εβραϊκή κοινότητα. Σε 31 περιστατικά στοχοποιήθηκαν περισσότερα του ενός θύματος, ενώ σε 54 περιστατικά η επίθεση τελέστηκε από ομάδα (τουλάχιστον 2 ατόμων). Σημαντικός αριθμός των επιθέσεων είχε ως αποτέλεσμα την πρόκληση σωματικών βλαβών και άλλα σοβαρά αδικήματα. Το Δίκτυο κατέγραψε λιγότερες επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών, οι οποίες ωστόσο βάσει των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους είναι ανησυχητικές.

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται οι σοβαρές επιθέσεις με στοιχεία οργανωμένης βίας και επιθέσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση του προσφυγικού. Δεν λείπουν, όμως, οι καταγραφές επιθέσεων, οι οποίες αν και αριθμητικά κατώτερες και λιγότερο βίαιες, καταδεικνύουν την εδραίωση μιας στερεοτυπικής αντίληψης των ομάδων αυτών. Επιπλέον, παρά την έλλειψη σχετικών καταγραφών, το Δίκτυο γνωρίζει ότι υπάρχουν εντάσεις μέσα στους κόλπους του προσφυγικού πληθυσμού, που κατά καιρούς έχουν οδηγήσει σε επεισόδια μεταξύ ομάδων διαφορετικής εθνικής προέλευσης. Παρόλο που το ζήτημα αυτό δεν αναλύεται στην παρούσα έκθεση, το Δίκτυο σημειώνει ότι η δημιουργία πολλών ταχυτήτων στην πρόσβαση στις

¹⁷ *Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Ετήσια Έκθεση 2016*, www.unhcr.gr/nea/deltia-typoy/artikel/f4b60275c5ca0e281276fc002ffd7ac8/2016-etisia-ekthesi-di.html

διαδικασίες και σε ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα είναι ένας από τους λόγους που ευνοούν ή οξύνουν τις εντάσεις αυτές.

Σε προηγούμενες εκθέσεις το Δίκτυο έχει επισημάνει τη σαφή μείωση των καταγραφών περιστατικών από οργανωμένες ομάδες, κυρίως κατόπιν της άσκησης ποινικής δίωξης κατά των μελών της Χρυσής Αυγής και της εκδίκασης των σχετικών υποθέσεων. Παρόλα αυτά, επιθέσεις με χαρακτηριστικά ακραίας ομαδικής βίας κατά μεταναστών και προσφύγων έρχονται στη δημοσιότητα και κάποια εξ αυτών καταγράφονται από το Δίκτυο. Η περιγραφή των περιστατικών που έχει καταγράψει το Δίκτυο δείχνει ότι η οργανωμένη βία δεν έχει εκλείψει, όσο και αν το *modus operandi*¹⁸ ή και η συχνότητα παρουσιάζουν αλλαγές. Κοινό χαρακτηριστικό των επιθέσεων είναι η τυφλή επιλογή θυμάτων λόγω της αλλοδαπότητάς τους και η προαποφασισμένη από τους δράστες επίθεση. Ακολουθούν δύο παραδείγματα προς επίρρωση αυτής της τάσης:

Στην πρώτη περίπτωση, τα θύματα, δύο Πακιστανοί εργάτες νεαρής ηλικίας χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα δέχτηκαν επίθεση ενώ πήγαιναν στη δουλειά τους νωρίς το πρωί από γνωστή ομάδα της γειτονιάς. Συγκεκριμένα, 3 νεαροί πέρασαν από δίπλα τους, πεζοί, τους χτύπησαν στο κεφάλι από πίσω με κάτι σαν πλαστικό. Τα θύματα άκουσαν τη λέξη “Πακιστανοί” και προσπάθησαν να προστατευτούν. Για 10-15' τα θύματα έμειναν στο έδαφος. Τα θύματα δήλωσαν στο Δίκτυο ότι ο δρόμος αυτός είναι μικρός και βρίσκεται κοντά στα σπίτια των δραστών. Οι δράστες γνωρίζουν ότι τα θύματα περνούν από εκεί στο δρόμο τους για την εργασία τους. Τα θύματα με τη βοήθεια ομοεθνούς τους που μιλάει ελληνικά και του εργοδότη τους κατήγγειλαν το περιστατικό στην αστυνομία. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ίδιο βράδυ, μια μεγαλύτερη ομάδα 10-15 ατόμων, μεταξύ των οποίων και οι δράστες της πρωινής επίθεσης, επιτέθηκαν σε ομοεθνείς των θυμάτων, μεταξύ των οποίων βρισκόταν και ο φίλος που συνέδραμε στην καταγγελία. Το περιστατικό αυτό αναδεικνύει την προσπάθεια κάποιων ομάδων να επιβάλουν τους δικούς τους κανόνες σε επίπεδο γειτονιάς εκφοβίζοντας αλλοδαπούς και προβαίνοντας σε «αντίποινα» σε περίπτωση καταγγελίας στην αστυνομία.

¹⁸ *Modus operandi* είναι λατινική φράση, σημαίνει *τρόπος του λειτουργείν* και συνοψίζει όλες τις εφαρμοσμένες αρχές, μεθόδους, πρακτικές λειτουργίας που ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο (π.χ. μια επιχείρηση) χρησιμοποιεί στον εργασιακό χώρο ή στην προσέγγιση της επαγγελματικής και κοινωνικής του ζωής, που το χαρακτηρίζουν. Στις λατινογενείς γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά κλπ) η φράση χρησιμοποιείται κυρίως στον τομέα της εγκληματολογίας για να χαρακτηρίσει την μεθοδολογία ενός εγκληματία, όσον αφορά την εκτέλεση των εγκλημάτων.

Στη δεύτερη περίπτωση, το θύμα δέχτηκε επίθεση καθώς έβγαινε από το σταθμό του μετρό του Νέου Κόσμου από ομάδα 6 ατόμων που φορούσαν μαύρα. Το *modus operandi*, μας παραπέμπει σε εκείνο που κατέγραψε το Δίκτυο κατά τα έτη 2011-2013. Οι δράστες είπαν στο θύμα: “από πού είσαι, ρε;”, “έλα εδώ” και οι τρεις τον έπιασαν από το μπουφάν. Οι άλλοι τρεις άρχισαν να τον χτυπάνε στο πίσω μέρος του κεφαλιού και την πλάτη και να τον κλωτσάνε στα πόδια. Τον έβριζαν χυδαία για την καταγωγή του. Κάποια στιγμή το θύμα αντιλήφθηκε ότι ο ένας δράστης φορούσε σιδερογροθιά και ήταν έτοιμος να τον χτυπήσει με αυτή. Γλίστρησε από το μπουφάν και τους ξέφυγε. Οι τρεις τον κυνήγησαν αλλά εντέλει τους ξέφυγε. Μέσα στο μπουφάν είχε χρήματα τα οποία χάθηκαν. Ως αξιοσημείωτο ανέφερε ότι συνήθως σε εκείνο το σημείο υπάρχουν σεκιούριτι/αστυνομικοί, οι οποίοι δεν ήταν εκεί την ημέρα της επίθεσης. Τα δύο αυτά περιστατικά δημιουργούν ανησυχία καθώς αναδεικνύονται ενδεχομένως δύο μοντέλα οργανωμένων επιθέσεων: σύμφωνα με το πρώτο, ομάδες δρουν στις γειτονιές ως ομάδες περιφρούρησης και “υπεράσπισης” της γειτονιάς από αλλοδαπούς. Σε αυτές δραστηριοποιούνται περισσότεροι νέοι, οι οποίοι δεν δρουν κατ’ ανάγκη συνεχώς από κοινού, αλλά είναι σε ετοιμότητα αν χρειαστεί. Σύμφωνα με την περιγραφή του δεύτερου περιστατικού, αναβιώνει ο τρόπος δράσης των ομάδων κρούσης. Μια ομάδα με οπλισμό (σιδερογροθιά) απευθύνει ερώτηση στο θύμα σχετικά με την καταγωγή του πριν του επιτεθεί βιαίως και το κυνηγήσει. Δεν κυκλοφορεί με μοτοσυκλέτα, αλλά περιμένει έξω από στάση του μετρό. Τίθεται επομένως εύλογα το ακόλουθο ερώτημα: εάν πρόκειται για πρακτικές, οι οποίες δεν εκριζώθηκαν από την ελληνική κοινωνία, είναι δυνατό υπό τις κατάλληλες συνθήκες να οδηγήσουν στην έξαρση των ετών 2001-2013;

γ. Επιθέσεις που σχετίζονται με τη διαχείριση του προσφυγικού

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται κυρίως οι τάσεις που αναπτύχθηκαν εντός του ιδιαίτερου κλίματος που δημιούργησε η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών στα νησιά ή σε άλλα σημεία πρώτης εισόδου, με συνεπακόλουθες πιέσεις στις τοπικές κοινωνίες. Ωστόσο δεν πρέπει να παραλειφθεί περιστατικό που έλαβε χώρα στην Αθήνα κατά χώρου που προοριζόταν για τη φιλοξενία προσφύγων,

με επιπρόσθετα θύματα το προσωπικό ανθρωπιστικών οργανώσεων που εργάζονταν για τον σκοπό αυτό. Τα περιστατικά¹⁹ (10) τα οποία έλαβαν χώρα σε νησιά (Λέρος, Σάμος, Χίος) αναδεικνύουν τις ακόλουθες τάσεις:

1. Εκφοβισμός και επιθέσεις από μηχανοκίνητες ομάδες κατά μικρών ομάδων προσφύγων, είτε με την χρήση ξύλινων ράβδων είτε με κλωτσιές. Τα περιστατικά αυτά συνέβησαν στο δρόμο μεταξύ του χωριού και του χώρου διαμονής των προσφύγων. Οι δράστες επιχειρούν να “ξαφνιάσουν” τα θύματα και να τα φοβίσουν με φωνές, χλευασμούς και χτυπήματα.

2. Στοιχεία οργανωμένης επίθεσης ή έστω επίθεσης από ομάδα που δρα βάσει κοινού ρατσιστικού κινήτρου παρουσιάζουν και επιθέσεις από ομάδες που είτε ακολουθούν το θύμα είτε το απομονώνουν, ασκούν σωματική βία και το απειλούν. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται περιστατικό κατά Σύριου, ο οποίος λίγες ημέρες μετά τα επεισόδια στη Σούδα της Χίου (βλ. κάτωθι) δέχτηκε επίθεση από ομάδα στην κεντρική πλατεία της πόλης. Έχασε τις αισθήσεις του λόγω των χτυπημάτων και μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο. Τελικά υπέστη κάταγμα. Ο ίδιος δεν αντιλήφθηκε περισσότερες λεπτομέρειες, καθώς οι δράστες τον αιφνιδίασαν αρπάζοντάς τον από πίσω. Σύμφωνα με φίλο του θύματος και αυτόπτη μάρτυρα, η ομάδα των δραστών αποτελείτο από περίπου 20 άτομα και κάποιοι εξ αυτών κυνήγησαν τον ίδιο και το τρίτο άτομο της παρέας όταν προσπάθησαν να διαφύγουν. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του, είχε δει νωρίτερα την ομάδα.

3. Κατά τη διάρκεια του 2016, υπήρξαν περιπτώσεις κλιμάκωσης της έντασης και χώροι διαμονής των προσφύγων δέχτηκαν επιθέσεις. Σε κάποιες από αυτές πρόσφυγες τραυματίστηκαν. Το Δίκτυο κατέγραψε την περίπτωση αιτούντα άσυλο ο οποίος ενώ προσπαθούσε να προστατευθεί κατά τη διάρκεια των εντάσεων του Νοεμβρίου στην Σούδα δέχτηκε μεγάλη πέτρα στο κεφάλι. Εισήλθε σε μια μεγάλη σκηνή για να προστατευθεί αλλά αναγκάστηκε να την εγκαταλείψει όταν πέτρες εκτοξεύτηκαν και κατά αυτής της σκηνής. Καθώς δεν του επετράπη από την αστυνομία να εγκαταλείψει το

¹⁹ Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, *Ετήσια Έκθεση 2016*, www.unhcr.gr/nea/deltia-typoy/artikel/f4b60275c5ca0e281276fc002ffd7ac8/2016-etisia-ekthesi-di.html

χώρο, επέστρεψε προς τις σκηνές και καθώς περπατούσε, έχασε τις αισθήσεις του. Μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο και αργότερα υπεβλήθη σε νευροχειρουργική επέμβαση στη Λέσβο.

4. Καταγράφηκε, επίσης, εμβληματικού χαρακτήρα περιστατικό που συνδέεται με κτίριο που προοριζόταν για τη φιλοξενία προσφύγων στο πλαίσιο του προγράμματος στέγασης. Το περιστατικό εκτυλίχθηκε σε διακριτές χρονικά και ποιοτικά φάσεις. Αρχικά, εκδηλώθηκαν κάποιες αντιδράσεις από τους γείτονες, οι οποίες κάμφθηκαν σε συνέχεια της ενημέρωσής τους από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις οι οποίες εμπλέκονταν στο σχέδιο ανακαίνισης και προετοιμασίας του κτιρίου. Στη συνέχεια και σε ημέρα κατά την οποία οι εργαζόμενοι των οργανώσεων δεν εργάζονταν και άρα δεν βρίσκονταν στο κτίριο, άγνωστοι έβαλαν φωτιά στην είσοδο του κτιρίου. Η πυροσβεστική κλήθηκε από γείτονα. Κατά τις επόμενες ημέρες, πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις μεταξύ εκπροσώπων των κατοίκων και των οργανώσεων, όπου τέθηκαν ζητήματα ασφάλειας και έλλειψης πληροφόρησης, αλλά και στερεοτυπικές ανησυχίες σχετικά με τον αντίκτυπο της διαμονής προσφύγων στην περιοχή. Η ανταλλαγή απόψεων λείανε τις διαφωνίες και οι οργανώσεις θεώρησαν ασφαλές να επανεκκινήσουν τις εργασίες και να αποστείλουν το προσωπικό τους. Ωστόσο τις επόμενες ημέρες και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, ομάδες 7-15 ατόμων προσήλθαν στο κτίριο και απηύθυναν απειλές στο προσωπικό. Οι εξαιρετικά σοβαρές απειλές, ήταν τόσο γενικού χαρακτήρα, όσο και προσωπικού με άμεση στοχοποίηση καθενός από τους εργαζόμενους, αλλά και κατά των προσφύγων σε περίπτωση που τελικά στεγάζονταν στο κτίριο. Σύμφωνα με τις οργανώσεις που στοχοποιήθηκαν, οι ομάδες που απείλησαν τους εργαζομένους και τους πρόσφυγες δεν απαρτίζονταν πλέον από περίοικους, αλλά από άλλα άτομα. Αξίζει να σημειωθεί ότι πραγματοποιήθηκε πορεία διαμαρτυρίας κατά της στέγασης προσφύγων στο συγκεκριμένο κτίριο, στην οποία είχε ηγετικό ρόλο βουλευτής της Χρυσής Αυγής.

Το περιστατικό αυτό θεωρείται εμβληματικό γιατί συγκεντρώνει όλα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά άλλων επιμέρους περιστατικών αντίδρασης στην στέγαση προσφύγων, ακόμα και ασυνόδευτων ανηλίκων. Στην προκειμένη περίπτωση, το ζήτημα έλαβε μεγαλύτερες διαστάσεις παρά την ενημέρωση των κατοίκων και την ανταλλαγή απόψεων και, σε ένα βαθμό, έγινε

αντικείμενο εκμετάλλευσης από ακραία στοιχεία με ξενοφοβική και ρατσιστική ατζέντα, με στόχο την επίδειξη δύναμης και την εδραίωση της παρουσίας τους στην εν λόγω γειτονιά, συνεπικουρούμενα από ηγετικό στέλεχος της Χρυσής Αυγής. Τη δυναμική αυτή, δηλαδή την οικειοποίηση της αντίδρασης πολιτών από ομάδες οι οποίες είτε πυροδοτούν αντιδράσεις, είτε δράττονται της ευκαιρίας προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερους υποστηρικτές, προσπάθησε να παρακολουθήσει το Δίκτυο. Με βάση τις πληροφορίες που συνέλεξε, το Δίκτυο καταλήγει ότι δύνανται να δημιουργηθούν προοδευτικά οι συνθήκες και οι περιστάσεις εκείνες που προηγήθηκαν της μεγάλης έξαρσης των ετών 2011-2013. Αν και το πλέγμα της αλληλεγγύης που έχει δημιουργηθεί ανατρέπει τη δυναμική αυτή σε αρκετές περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση του Ωραιοκάστρου με αφορμή την ένταξη των παιδιών προσφύγων στο σχολικό σύστημα, γίνεται αντιληπτό ότι οποιαδήποτε αλλαγή στον κυρίαρχο πολιτικό λόγο δύναται να αποσταθεροποιήσει την κατάσταση σε ορισμένες ειδικά περιοχές και να αποθρασύνει τις ομάδες με ακραίες ρατσιστικές ιδεολογίες. Οι καταγραφές του Δικτύου ενισχύουν την άποψη ότι η ομαλή κοινωνική ένταξη των προσφύγων, ιδίως δε η καταπολέμηση της εικόνας του ανεπιθύμητου εγκλωβισμένου ο οποίος διαμένει και διαβιεί σε ακατάλληλες συνθήκες, λειτουργεί προληπτικά κατά της ενίσχυσης των στερεοτύπων και της αύξησης της ρατσιστικής βίας. Με άλλα λόγια, όσο αυξάνονται τα προβλήματα που σχετίζονται με τη διαχείριση των εγκλωβισμένων στα σημεία εισόδου, είτε πρόκειται για πραγματικά προβλήματα, είτε για την εκμετάλλευση συγκεκριμένων πτυχών από τοπικές ακραίες ομάδες, αυξάνεται ο κίνδυνος της ολίσθησης της κοινωνίας σε ρατσιστικές εξάρσεις.

5. Σε συνέχεια της προηγούμενης ανάλυσης, αξιοσημείωτο είναι το περιστατικό κατά δημοσιογράφου στη Χίο, ο οποίος στοχοποιήθηκε και δέχτηκε επίθεση κατά την κάλυψη συγκέντρωσης διαμαρτυρίας μερίδας πολιτών για το προσφυγικό και πορείας έξω από τους χώρους φιλοξενίας προσφύγων/μεταναστών, στην οποία πρωτοστάτησαν μέλη της Χρυσής Αυγής. Στις 8:00 μ.μ. περίπου, χωρίς καμία πρόκληση και αιτία, ο θύτης αρχικά έσπρωξε τον δημοσιογράφο και τον άρπαξε από το αριστερό χέρι, τον χτύπησε και στη συνέχεια χτύπησε με ένταση την κάμερα που κρατούσε στο δεξί του χέρι, ρίχνοντάς την κάτω φωνάζοντας του “για να μην γράφεις αυτά

που γράφεις”. Το θύμα μετέβη αργότερα στο νοσοκομείο όπου βεβαιώθηκε το τραύμα που του είχε προκαλέσει η επίθεση. Ο λόγος της επίθεσης ήταν η αρθρογραφία του θύματος για θέματα σχετικά με το μεταναστευτικό / προσφυγικό και οι απόψεις που εκφράζει.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Τις προτάσεις του για την αντιμετώπιση του προσφυγικού ²⁰ τόσο σε διεθνές, όσο και σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο παρουσίασε το Δίκτυο για τη Μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Σύμφωνα με την ανάλυση του Δικτύου, περισσότερα από 15 δισεκατομμύρια ευρώ του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2015 και το 2016, έχουν δοθεί για την ενίσχυση δράσεων για τη μετανάστευση, τόσο στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και πέραν των συνόρων της, για τη στήριξη των εταίρων της. Αυτό το ποσό πρέπει οπωσδήποτε να αυξηθεί είτε μέσω της επιβολής ενός νέου πανευρωπαϊκού φόρου όπως έχει προταθεί, είτε μέσω της έκδοσης ομολόγου.

Κυρίως, όμως, υπάρχει μία αμυδρή ελπίδα ότι μέσα από τη νέα παγκόσμια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως την παρουσίασε η Ύπατη Εκπρόσωπος το καλοκαίρι του 2016, θα γίνει ουσιαστική προσπάθεια να ξεπεραστεί ο κατακερματισμός των εξωτερικών πολιτικών των Κρατών που σχετίζονται με την αντιμετώπιση των αιτιών της μετανάστευσης (Συρία, Αφρική, κλπ) και να βελτιωθεί η αποδοτικότητα στην εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έτσι ώστε να αποκτήσει μία κοινή εξωτερική πολιτική. Η υποχρεωτική κατανομή των προσφύγων που είναι η λύση, παρουσιάζει τεράστια προβλήματα στην υλοποίησή της και για αυτό χρειάζονται εναλλακτικές διπλωματικές προτάσεις που θα βοηθούν την σταδιακή προσαρμογή, θα δίνουν κίνητρα, θα υποστηρίζουν διμερείς συνεργασίες χωρών με τελείως διαφορετικά προβλήματα (πχ Ελλάδα -Σλοβακία), θα ενημερώνουν

²⁰ Δίκτυο: Προτάσεις για την αντιμετώπιση του προσφυγικού,
www.capital.gr/oikonomia/3164474/diktuo-protaseis-gia-tin-antimetopisi-tpu-prosfugikou

την κοινή γνώμη για την πραγματικότητα και εντέλει θα θέτουν οδικό χάρτη που θα οδηγεί στην εφαρμογή των συμφωνηθέντων.

Όλες οι χώρες ανεξαιρέτως θα πρέπει να φιλοξενούν πρόσφυγες. Όσες μετά την αποδοχή του ελάχιστου αριθμού προσφύγων που αποφασίζεται -και αφού ενισχυθεί η φύλαξη των συνόρων της Ένωσης - δεν επιθυμούν να φιλοξενήσουν περισσότερους, θα αναλαμβάνουν για ένα χρονικό διάστημα το κόστος είτε με απευθείας χρηματική βοήθεια μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις χώρες πρώτης υποδοχής είτε με αποστολή ανθρωπίνου δυναμικού διευκόλυνσης των χωρών υποδοχής.

Οι πρόσφυγες και μετανάστες που φιλοξενούνται μπορούν αν το επιθυμούν να παραμείνουν υπό προϋποθέσεις που θέτει το Κράτος Δικαίου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και που θα καθορίζονται από την αρχή του συνταγματικού πατριωτισμού σύμφωνα με την οποία η ιδιότητα του πολίτη, ανεξαρτήτως θρησκείας ή φυλής, που σέβεται τους νόμους μίας οργανωμένης κοινότητας υπερισχύει κάθε άλλης ταυτότητας που εκείνος διαθέτει. Η συζήτηση πρέπει να αφορά τη συνοχή και όχι την απομόνωση και τον εξοβελισμό. Η ενσωμάτωση είναι μία αμφίδρομη διαδικασία και οι κοινωνίες και κοινότητες των μεταναστών έχουν ευθύνη. Οι πρώτες να θέτουν κανόνες και να δέχονται τους μετανάστες και οι εκείνοι με τη σειρά τους να δέχονται τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα ως μέλη της Κοινωνίας.

Ως προς την Ελλάδα το Δίκτυο τονίζει ότι χρειάζεται να διαμορφώσει και να παρουσιάσει ένα Σχέδιο Εθνικής Δράσης για το Προσφυγικό. Μεταξύ άλλων απαιτούνται:

- να αποκτήσει το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής την πλήρη αρμοδιότητα της διαχείρισης του ζητήματος εντός της χώρας. Η Κυβέρνηση έδωσε αρμοδιότητες και κονδύλια ύψους 74 εκ στο ΥΠΕΘΑ²¹ χωρίς κανένα λόγο
- να συσταθεί η διαχειριστική αρχή για τους εγκεκριμένους ευρωπαϊκούς πόρους, ώστε να τους διαχειριστεί σύμφωνα με τους εθνικούς και τους κοινοτικούς κανόνες. Όσο δεν υφίσταται, τα χρήματα θα καταλήγουν σε διεθνείς οργανισμούς και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

²¹ Υπουργείο Εθνικής Άμυνας

- διαφάνεια στη λειτουργία των ΜΚΟ και έλεγχος των "αλληλέγγυων" μέσω της δημιουργίας ενός μητρώου ΜΚΟ
- ταχύτερη διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου με τη βοήθεια προσωπικού από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- σύσταση επιτροπής από Δημάρχους και Περιφερειάρχες με τη συμμετοχή της Εκκλησίας υπό την εποπτεία του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής για την προετοιμασία υποδοχής και ενσωμάτωσης προσφύγων και ενημέρωση των πολιτών για τις θετικές πτυχές της ενσωμάτωσης με συμμετοχή και μεταναστών και προσφύγων, αλλά ενημέρωση και των προσφύγων για τους κανόνες που υφίστανται για εκείνους και την αδήριτη ανάγκη σεβασμού τους εκ μέρους τους. Ο κίνδυνος να προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν ξενοφοβικά και ακροδεξιά στοιχεία τη δύσκολη συγκυρία είναι συνεχής και έντονος.

Μαζί με τα ανωτέρω η Ελληνική Κυβέρνηση, σύμφωνα με το Δίκτυο, θα πρέπει να θέσει ένα δικό της σχέδιο στο Συμβούλιο και την Επιτροπή για τα εξής:

- α) την αναθεώρηση του Κανονισμού του Δουβλίνου,²²
- β) την καθιέρωση μηχανισμού υποχρεωτικής ανακατανομής στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- γ) τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Η χώρα πρέπει να έχει τεκμηριωμένη θέση, να κινείται διπλωματικά και να δημιουργεί συμμαχίες, χωρίς να περιμένει να δει το σχέδιο των υπολοίπων και μετά να προβεί σε αποφάσεις.

Τέλος, είναι απαραίτητη η εκπόνηση ενός Plan B σε περίπτωση που καταρρεύσει η συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία. Η Ελλάδα σε μία τέτοια περίπτωση θα βρεθεί αντιμέτωπη με πρωτόγνωρες, ενδεχομένως, καταστάσεις. Για το σκοπό αυτό πρέπει να συσταθεί διακομματική ομάδα στο κοινοβούλιο και

²² νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) που καθορίζει το κράτος μέλος της ΕΕ που είναι αρμόδιο για την εξέταση της αίτησης για τους αιτούντες άσυλο που αναζητούν διεθνή προστασία δυνάμει της Σύμβασης για το καθεστώς των προσφύγων και την Οδηγία Αξιολόγησης της ΕΕ, εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

διυπουργική ειδική ομάδα που θα υπάγεται στον Πρωθυπουργό και θα εκπονήσει ένα εναλλακτικό σχέδιο σε συνεργασία με την Επιτροπή. Το σχέδιο αυτό πρέπει να έχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κοινοβουλευτική και κοινωνική συναίνεση, ώστε να έχει διάρκεια και συνέχεια στα επόμενα χρόνια.

Στην ανάλυση επισημαίνεται ότι το ζήτημα του προσφυγικού σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να περιοριστεί σε μία μόνο γωνιά του πλανήτη ούτε σε μία μόνο πτυχή, αυτή της συγκλονιστικής ανθρώπινης περιπέτειας. Το προσφυγικό αποτελεί το μεγαλύτερο παγκόσμιο ρίσκο σήμερα. Μέσα από την εξέλιξη του και κυρίως μέσα από τον τρόπο που οι διεθνείς θεσμοί και η Παγκόσμια Κοινότητα θα το αντιμετωπίσουν, θα κριθούν πολλά σε γεωπολιτικό, οικονομικό, ανθρωπιστικό επίπεδο και εν τέλει θα κριθούν πολλά για το μέλλον.

Σύμφωνα με το Δίκτυο, ο αριθμός των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων, ανέρχεται σήμερα σε πάνω από 65 εκατομμύρια, το μεγαλύτερο νούμερο που έχει καταγραφεί ποτέ. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), ένας σε κάθε 122 ανθρώπους ήταν ή είναι πρόσφυγας, ή εσωτερικά εκτοπισμένος, ή αναζητά άσυλο. Ποτέ στο παρελθόν τόσο πολλοί άνθρωποι δεν ήταν σε μετακίνηση για λόγους ανεξάρτητους από τη θέλησή τους. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, περισσότεροι από το μισό των προσφύγων του κόσμου προέρχονται από τρεις μόνο χώρες (Συρία, Αφγανιστάν, Σομαλία) που μαστίζονται από συγκρούσεις (τα στοιχεία αυτά δεν περιλαμβάνουν τα 5,2 εκατομμύρια Παλαιστίνιων). Για την πρώτη γραμμή κρατών απέναντι στις τεράστιες ροές όπως η Τουρκία, το Πακιστάν, ο Λίβανος, η Κένυα και η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, οι πιέσεις που προκαλούνται από μαζική εισροή των ανθρώπων μπορεί να καταστούν συντριπτικές. Το κόστος για τις μελλοντικές γενιές είναι ακόμη πιο ανησυχητικό, καθώς το ήμισυ του συνόλου των προσφύγων το 2015 ήταν παιδιά.

Το 2015 η κλίμακα και η ένταση της πίεσης του προσφυγικού απέδειξε γρήγορα ότι η αποκλειστικά εθνική στρατηγική δεν οδηγεί πουθενά. Απέναντι σε αυτή την τρομερή πίεση τα κράτη μέλη άρχισαν να αμφιταλαντεύονται ανάμεσα σε τρεις πιθανές επιλογές:

- αυστηρή εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων με τον κίνδυνο να κατακλυστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση από αιτήματα ασύλου των προσφύγων,

- κλείσιμο συνόρων που συνεπάγεται την επιβάρυνση στα Κράτη πρώτης γραμμής
- να αφήσει τους πρόσφυγες να ταξιδεύουν σε ολόκληρη την επικράτειά της χωρίς τον κατάλληλο έλεγχο. Στην πραγματικότητα, η μονομερής απόφαση το φθινόπωρο του 2015 από ορισμένες εκ των κυβερνήσεων της Κεντρικής Ευρώπης να κλείσουν τα σύνορα, οδήγησε σε μια ντε φάκτο νέα πραγματικότητα. Η μονομερής αυτή κίνηση οδήγησε σε μια κατάσταση στην οποία η τελική ευθύνη για την αντιμετώπιση του προσφυγικού ρεύματος μεταφέρθηκε στην πρώτη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έρχεται αντιμέτωπη με το πρόβλημα, δηλαδή την Ελλάδα.

Η Ελλάδα, υπογραμμίζει το Δίκτυο, βρέθηκε μέσα στον κυκλώνα της κρίσης ευρωπαϊκής αλληλεγγύης εξαιτίας του εξτρεμισμού, της κρίσης της Τουρκίας εξαιτίας της εσωτερικής αστάθειας και της κρίσης της ελληνικής Κυβέρνησης εξαιτίας της πολιτικής νωθρότητας της και της ιδεοληψίας της πάνω στο ζήτημα.

Σήμερα η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με ένα οξύ πρόβλημα που γίνεται όμως οξύτερο από δύο λανθασμένες προτεινόμενες λύσεις – υποθέσεις. Μία που υποστηρίζει ότι τα αυστηρότερα μέτρα θα αποδώσουν καρπούς και η δεύτερη ότι οι προσφυγικές ροές είναι προσωρινό φαινόμενο. Οι δύο αυτές λανθασμένες υποθέσεις, συνοδεύονται από μία τρίτη. Ότι η Ευρώπη δεν έχει τίποτε να κερδίσει από την προοπτική ενσωμάτωσης των προσφύγων και αυτό γιατί είναι κυρίως Μουσουλμάνοι και ως τέτοιοι δεν μπορούν να συμβαδίσουν ή ακόμα και να δεχθούν τους κανόνες που ορίζουν οι ευρωπαϊκές χώρες, εξαιτίας της θρησκείας τους, μία υπόθεση που καλλιεργείται από τον ακραίο και άκριτο εξτρεμισμό που ακολούθησε τις εγκληματικές ενέργειες σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, η οποία ωστόσο είναι τόσο επικίνδυνη όσο και αβάσιμη. Η αντι-ισλαμική προπαγάνδα παραγνωρίζει το γεγονός ότι ήδη στην Ευρώπη ζουν και εργάζονται 44 εκατομμύρια Μουσουλμάνοι (συμπεριλαμβανομένων των 14 εκατομμυρίων στη Ρωσία) πληρώνοντας τους φόρους τους και τηρώντας του Νόμους του Κράτους που ζουν. (19 εκατομμύρια ζουν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μόνο και συνιστούν το 8% του πληθυσμού στη Γαλλία, 6 % στη Γερμανία και 5% στη Μ. Βρετανία). Ο αριθμός αυτός βέβαια δεν είναι υπερβολικός, αφού είναι περίπου το 7% του

συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν συμπεριλάβουμε τη Ρωσία, τα Βαλκάνια κλπ.

Μία σημαντική παράμετρος του ζητήματος, είναι το αναγκαίο σπάσιμο των μύθων γύρω από το ζήτημα του προσφυγικού.

Είναι υποχρέωση των ηγετών και των ΜΜΕ²³ στο βαθμό που διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, να καταστήσουν σαφές ότι σε μία αναπτυξιακά κουρασμένη Ευρώπη, οι πρόσφυγες όχι μόνο δεν έρχονται ως αντικαταστάτες εργατικού δυναμικού, αλλά ως μία εν δυνάμει και επιπλέον κινητήρια δύναμη στην παραγωγική ώθηση που έχει ανάγκη η Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέχρι το 2050 το ποσοστό του εργατικού δυναμικού της Ευρώπης σε σχέση με τους συνταξιούχους θα συρρικνωθεί δραματικά από 4 προς 1 (4 εργαζόμενοι για κάθε 1 συνταξιούχο) σε 2 προς 1. Η μόνη πιθανώς εφικτή λύση για την αντιμετώπιση του φαινομένου είναι η ενίσχυση του εργατικού δυναμικού με νέους από τρίτες χώρες που θα συμβάλλουν και στην παραγωγή και στους φόρους και στις ασφαλιστικές εισφορές. Αυτό άλλωστε ήταν και το μήνυμα της επιτροπής με επικεφαλής τον πρώην Ισπανό Πρωθυπουργό Φ. Γκονζάλες που τόνιζε ότι η Ευρώπη θα χρειαστεί περίπου 100 εκ μετανάστες έως το 2050.

Μία ακόμα διάσταση του προβλήματος της Ευρώπης είναι η δημογραφική εικόνα της Ηπείρου, που στο πέρασμα του χρόνου θα γίνεται όλο και πιο ανησυχητική. Μέχρι το 2030 ο πληθυσμός της Γερμανίας από 82 εκατομμύρια προβλέπεται να κατέβει στα 76 και μέχρι το 2050 στα 65. Στην Ελλάδα, όπως κατέδειξε και η μελέτη του Δικτύου για το Δημογραφικό στο μέσον του 21ου αιώνα, ο πληθυσμός δεν θα ξεπερνά τα 9 εκατομμύρια (και βέβαια θα συνεχίσει να μειώνεται όσο η γονιμότητα θα παραμένει στα παρόντα επίπεδα). Αυτό όμως, που είναι πιο συνταρακτικό είναι η βαθιά γήρανση του πληθυσμού, η οποία σταδιακά θα συντελεστεί στη χώρα μας: από τα 9 εκατομμύρια το 2050, τα 3 εκατομμύρια θα είναι άνω των 65 ετών. Δηλαδή, σε χρονική απόσταση μιας γενιάς, ο ελληνικός πληθυσμός θα είναι ένας πληθυσμός στα πρόθυρα της δημογραφικής κατάρρευσης με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Σύμφωνα με το Δίκτυο, σημαντικότερη πτυχή και παράλληλα πρόκληση για τους ευρωπαϊκούς θεσμούς είναι η απουσία συγκροτημένης μακροπρόθεσμης πολιτικής για την

²³ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

αντιμετώπιση της επικείμενης νέας φάσης του προσφυγικού που αναμένεται να ακολουθήσει τα επόμενα χρόνια, εξαιτίας της πληθυσμιακής έκρηξης που αναμένεται να συμβεί στις 54 χώρες της Αφρικής. Τα τρέχοντα δημογραφικά στοιχεία δεν αφήνουν καμία αμφιβολία για την εκρηκτική κατάσταση που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η Ευρώπη εξαιτίας του διπλασιασμού του πληθυσμού της Αφρικής σε 2.5 δισεκατομμύρια ως το 2050. Οι Ευρωπαϊκές χώρες το 1900 αντιπροσώπευαν περίπου το 25% του παγκόσμιου πληθυσμού, ενώ σήμερα, τα 28 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχονται σε περίπου 7% μόνο.

Συνοψίζοντας, για την επίτευξη όλων των παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να κινητοποιήσει τον ιδιωτικό τομέα –ΜΚΟ, εκκλησιαστικές ομάδες και επιχειρήσεις- να ενεργήσουν ως χορηγοί.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Διαβάζοντας τα παραπάνω, γίνεται ξεκάθαρη η άμεση ανάγκη εύρεσης μιας λύσης για να μπει ένα τέλος στην οδύσσεια των χιλιάδων μεταναστών και προσφύγων. Η άγνοια, η λάθος ενημέρωση, οι προκαταλήψεις, η προπαγάνδα και η ρητορική μίσους από εθνικιστικές οργανώσεις και ο φόβος για το διαφορετικό, το “ξένο”, είναι παράγοντες που συμβάλουν στην εχθρική αντιμετώπιση των ανθρώπων αυτών και οδηγούν στη με κάθε τρόπο υποβάθμιση της ανθρώπινης ζωής, που εν έτη 2017 δε θα έπρεπε να υφίσταται.

Η σωστή ενημέρωση των πολιτών θα έπρεπε να είναι προτεραιότητα φορέων όπως τα σχολεία αλλά και προσώπων που ασκούν επιρροή στις μάζες όπως για παράδειγμα οι καλλιτέχνες και οι πολιτικοί, έτσι ώστε να αρχίσουν να αποβάλλονται τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις γύρω από το προσφυγικό, και να οδηγηθούμε σταδιακά στη δημιουργία μιας κοινωνίας αλληλεγγύης, όπου τα μέλη θα συμβιώνουν ειρηνικά, απαλλαγμένα από το σκοτάδι του φόβου και του ρατσισμού. Ωστόσο, για να φτάσουμε στο σημείο να υλοποιηθούν τα παραπάνω θα πρέπει να υπάρξει ενδιαφέρον από τους ίδιους τους πολίτες, να ξεσηκωθούν ενάντια σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τέλος, η κυβέρνηση με τη σειρά της πρέπει να κάνει προσπάθεια για να εντάξει τους ανθρώπους αυτούς στην κοινωνία καθώς και να τους εντάξει στο εργατικό δυναμικό της χώρας για να υπάρξει μια ισορροπία και να είναι αποτελεσματική η συμβίωση όλων των μελών της κοινωνίας.

ΠΗΓΕΣ

Ιστοσελίδες

<https://frapress.gr/2016/03/metanasteutiko-zhthma-aposafinisi-vasikwn-ennoiwn/>

http://www.huffingtonpost.gr/kostas-tyrogiannis/-_3902_b_9129222.html

<http://www.mednet.gr/archives/2017-1/pdf/113.pdf>

<http://www.dianeosis.org/2016/02/oi-ellines-kai-to-prosfygiko-provlima/>

http://www.presspublica.gr/wp-content/uploads/2016/04/Report_2015gr.pdf

<http://www.unhcr.gr/nea/deltia->

[typoy/artikel/f4b60275c5ca0e281276fc002ffd7ac8/2016-etisia-ekthesi-di.html](http://www.unhcr.gr/nea/deltia-typoy/artikel/f4b60275c5ca0e281276fc002ffd7ac8/2016-etisia-ekthesi-di.html)

<http://www.capital.gr/oikonomia/3164474/diktuo-protaseis-gia-tin-antimetopisi-tou-prosfugikou>